ปัญหาการรับรู้เสียงลิ้นกระทบ /r/ ในภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย
The Perception of the Japanese /r/ Sound by Thai Learners of Japanese

อัครพงศ์ เคหะนันท์[1]
Akarapong Kehanan
ยุพกา ฟูกุชิม่า[1]
Yupaka Fukushima

[1] คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Faculty of Humanities, Kasetsart University

Corresponding Author:
Yupaka Fukushima
Faculty of Humanities, Kasetsart University
50 Ngamwongwan Rd, Chatuchak Bangkok 10900, Thailand
E-mail: fhumykf@ku.ac.th

Received: February 5, 2024 **Revised:** May 14, 2024 **Accepted:** May 20, 2024

ปัญหาการรับรู้เสียงลิ้นกระทบ /r/ ในภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาของผู้เรียนชาวไทยในด้านการฟังเสียงลิ้นกระทบ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลการสอบวัดระดับกับความแม่นยำในการฟังเสียงลิ้นกระทบ และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นกับความแม่นยำในการฟังเสียงลิ้นกระทบ กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ในหลักสูตรภาคปกติและภาคพิเศษ จำนวน 120 คน โดยใช้แบบทดสอบการฟังจำนวน 20 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้เรียนชาวไทยฟังเสียง /ra/ เป็นเสียง /da/ มากที่สุด เมื่อเสียง /ra/ อยู่ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง /k/ และฟังเสียง /re/ เป็นเสียง /de/ มากที่สุดเมื่อเสียง /re/ อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงพยัญชนะก้อง /d/ 2) ความแม่นยำในการฟังเสียงลิ้นกระทบระหว่างผู้เรียนที่มีผลการสอบ JLPT ระดับที่ต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 3) ผู้เรียนที่มีประสบการณ์เรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น มีความแม่นยำในการฟังเสียงลิ้นกระทบมากกว่าผู้เรียนที่ไม่มีประสบการณ์เรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความสับสนระหว่างเสียง /d/ และเสียง /r/ ในสัดส่วนที่มากที่สุด

คำสำคัญ : การรับรู้เสียง, เสียงลิ้นกระทบ, ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

The Perception of the Japanese /r/ Sound by Thai Learners of Japanese

Abstract

There were three objectives for the research. The first was to study the perception of the Japanese flap sound by Thai Learners. The second was to analyze the relationship between the voice recognition accuracy of Thai Learners and the JLPT level. The third was to analyze the relationship between the voice recognition accuracy of Thai Learners and their experience of passing the Japanese Pronunciation Course at Kasetsart University. The target group of the research was first- to fourth-year students in the Faculty of Humanities at Kasetsart University, both regular-program students and special-program students, for a total of 120 students. The information was gathered by using a flap sound recognition accuracy test with a total of 20 points. The following are the results of the study. One, the /ra/ sound in the initial position before the /k/ sound was the most misrecognized first syllable sound of the Thai learners, mostly misheard as /da/. In addition, the /re/ sound in the medial position after the /d/ sound was the most misrecognized non-first syllable sound, mostly misheard as /de/. Two, the difference between the Thai learners' flap sound recognition accuracy at each JLPT level was not statistically significant. Three, there was a statistically significant difference between the students that passed and did not pass the Japanese Pronunciation Course and their accuracy in the recognition of the flap sound. Both groups mostly misrecognized the /r/ sound as the /d/ sound.

Keywords: auditory perception, flap sound, Thai learners of Japanese

1. บทนำ

การรับรู้เสียง เป็นเรื่องที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมักจะประสบปัญหา ตัวอย่างเช่น เสียงลิ้นกระทบ (ต่อไปจะขอเรียกว่า เสียง /r/) ในภาษาญี่ปุ่น ซึ่งไม่ปรากฏในระบบเสียงภาษาไทย นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการรับรู้เสียงดังกล่าวในกลุ่มผู้เรียนชาวจีนอีกด้วย โดยปัญหาดังกล่าวอาจทำให้ผู้เรียนมีปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาด้านการสื่อสาร เช่นการฟังประโยค “reisui wo nomu” (ดื่มน้ำเย็น) เป็น “deisui wo nomu” (ดื่มน้ำโคลน) และยังอาจทำให้ผู้เรียนที่เรียนรู้ศัพท์จากการเลียนแบบเจ้าของภาษานั้น จดจำการออกเสียงที่ผิดโดยไม่รู้ตัว（神山, 2007）เช่นการที่ผู้เรียนจำคำว่า /irai/ (การร้องขอ) เป็นคำว่า /idai/ (ยิ่งใหญ่) ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจคำและการสะกดคำที่ผิด ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาการรับรู้เสียง /r/ ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในยุคปัจจุบันมากขึ้น

ปัญหาการรับรู้เสียงของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความคุ้นเคยกับระบบเสียงของผู้เรียน โดย ยุพกา ฟูกุชิม่า และ ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560) ได้กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจในระบบเสียงภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับทักษะการรับรู้และแยกแยะเสียงสูงต่ำในภาษาญี่ปุ่นด้วยเช่นเดียวกัน

เครื่องมือที่ใช้วัดระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนที่เป็นมาตรฐานในปัจจุบันคือ “การสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (Japanese-Language Proficiency Test: JLPT)” แต่ยังไม่มีผลการศึกษาที่ปรากฏชัดเจนว่าผลการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการรับรู้เสียงหรือไม่ เนื่องจากในการทดสอบ JLPT มีเพียงการทดสอบทักษะการฟัง ไม่มีการทดสอบความเข้าใจในระบบเสียงภาษาญี่ปุ่น

การศึกษาปัญหาการรับรู้เสียง /r/ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจในภาษาญี่ปุ่นและระบบเสียงภาษาญี่ปุ่นกับความแม่นยำในการฟังเสียง /r/ นั้น จะทำให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการรับรู้เสียง /r/ ในภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาว่าผู้เรียนชาวไทยมีปัญหาการรับรู้เสียง /r/ อย่างไร และความรู้ความเข้าใจภาษาญี่ปุ่น และระบบเสียงภาษาญี่ปุ่น มีผลต่อความแม่นยำในการรับรู้เสียง /r/ หรือไม่ อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาการรับรู้เสียง /r/ ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความแม่นยำในการฟังเสียง /r/ ตามระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นที่แตกต่างกัน

2.3 เพื่อวิเคราะห์ความแม่นยำในการฟังเสียง /r/ ตามประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นที่แตกต่างกัน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้เสียงของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น พบว่าการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เน้นไปที่การศึกษาความเข้าใจในระบบเสียงภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนโดยรวม และการสำรวจความแม่นยำในการฟังของผู้เรียนเพื่อให้ข้อสังเกตว่าผู้เรียนมักฟังเสียง /r/ ผิดเป็นเสียงใดเป็นหลัก เช่น งานวิจัยของ 高良・祖慶 (1987)

ที่ศึกษาปัญหาการแยกแยะเสียง /r/ และเสียง /d/ ในผู้เรียนชาวไทย ชาวอินโดนีเซีย ชาวเคนยา ชาวญี่ปุ่น และผู้ใช้ภาษาละตินอเมริกาในทวีปอเมริกาใต้ โดยใช้แบบทดสอบการฟัง 2 รูปแบบ คือ พยางค์เดี่ยว[1] และพยางค์ต่อเนื่อง[2] โดยพบว่าชาวไทยฟังเสียง /ri/ เป็น /di/ ในกรณีที่เป็นพยางค์เดี่ยวมากที่สุด และฟังเสียง /re/ เป็น /de/ ในกรณีที่เป็นพยางค์ต่อเนื่องที่อยู่หลังเสียงสระมากที่สุด และงานวิจัยของ 劉 (2002) ที่ศึกษาปัญหาการสับสนระหว่างเสียง /r/ และเสียง /d/ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไต้หวัน โดยพบว่าผู้เรียนมีปัญหาการแยกแยะเสียงระหว่างเสียง /r/ และเสียง /d/ ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ /a/ /e/ และ /o/ และมักใช้ช่วงเวลาในการกักเสียง[3] ในการแยกเสียงสองเสียงดังกล่าว

ตารางที่ 1 ตารางแสดงระบบเสียงภาษาจีนกลางสำเนียงไต้หวัน

	ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก -ฟัน	ฟัน	ปุ่มเหงือก	ปุ่มเหงือก-เพดานแข็ง	ลิ้นม้วน	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้นเสียง
เสียงระเบิด	p^h p			t^h t				k^h k	
เสียงเสียดแทรก		f		s	ɕ	ʂ ʐ			h
เสียงกักเสียดแทรก				ts^h ts	$tɕ^h$ tɕ	$tʂ^h$ tʂ			
เสียงนาสิก	m			n				ŋ	
เสียงเปิดข้างลิ้น				l					
เสียงเปิด							j	w	

*อ้างอิงหน่วยเสียงภาษาจีนกลางสำเนียงไต้หวันจาก Lin and Chung (2013) และสรุปตามฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียงโดยผู้วิจัย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนชาวจีนมักมีปัญหาการรับรู้เสียง /r/ โดยมีแนวโน้มจะมีความสับสนระหว่างเสียง /r/ และเสียง /n/ เช่น งานวิจัยของ 大久保 (2010) ที่ศึกษาปัญหาการรับรู้เสียง /r/ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวฮ่องกงซึ่งใช้ภาษาจีนกวางตุ้งเป็นภาษาแม่ โดยใช้แบบทดสอบการฟัง 2 รูปแบบ ได้แก่ เสียง /r/ ตำแหน่งต้นคำ[4] และเสียง /r/ ตำแหน่งไม่ต้นคำ[5] โดยพบว่าผู้เรียนชาวฮ่องกงมีแนวโน้มที่จะฟังเสียง /r/ ผิดเป็นเสียง /n/ โดยที่มีแนวโน้มที่จะฟังเสียง /r/ ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้องผิดมากกว่าเสียง /r/ ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ และงานของ

[1] หมายถึงเสียงวรรค ra ที่ไม่มีพยางค์นำหน้าหรือต่อท้าย เช่น /ra/ ในงานวิจัยของ 高良・祖慶 (1987) เรียกเสียงชนิดนี้ว่า Isolated Syllables

[2] หมายถึงเสียงวรรค ra ที่มีพยางค์นำหน้าหรือพยางค์ต่อท้าย เช่น /ara/ ในงานวิจัยของ 高良・祖慶 (1987) เรียกเสียงชนิดนี้ว่า Continuous Speech โดยมีการศึกษาเฉพาะพยางค์ที่มีเสียงสระนำหน้าเสียงวรรค ra

[3] ความยาวของระยะเวลาในการกักเสียง (Blockage) ก่อนการระบายลมของเสียงพยัญชนะระเบิด (Plosive) มีหน่วยเป็นมิลลิวินาที (ms)

[4] ในงานวิจัยของ 大久保 (2010) เรียกว่า “語頭 (ต้นคำ)” หมายถึง เสียงวรรค ra ที่อยู่ตำแหน่งต้นคำ เช่น /raka/

[5] ในงานวิจัยของ 大久保 (2010) เรียกว่า “語中 (กลางคำ)” และในงานวิจัยของ 陳 (2013) เรียกว่า “語尾 (ท้ายคำ)” หมายถึง เสียงวรรค ra ที่ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งต้นคำ เช่น /dara/ โดยในงานวิจัยนี้เรียกตำแหน่งนี้ว่า “ตำแหน่งไม่ต้นคำ”

陳 (2013) ที่ศึกษาปัญหาการรับรู้เสียง /r/ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นซึ่งใช้ภาษาจีนสำเนียงหมิ่นตงเป็นภาษาแม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างฟังเสียง /r/ เป็นเสียง /n/ ที่อยู่ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้องมากกว่าในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ ซึ่งคล้ายคลึงกับผู้เรียนชาวฮ่องกงในงานวิจัยของ 大久保 (2010)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงระบบเสียงภาษาจีนกวางตุ้ง (Zee, 1991)

	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงระเบิด	p^h p			t^h t		k^h k k^{wh} k^w	
เสียงเสียดแทรก		f		s			h
เสียงกักเสียดแทรก				ts^h ts			
เสียงนาสิก	m			n		ŋ	
เสียงเปิดข้างลิ้น				l			
เสียงเปิด					j	w	

จากการที่ระบบเสียงในภาษาจีนสำเนียงไต้หวัน (ตารางที่ 1) และภาษาจีนกวางตุ้งที่ใช้ในฮ่องกง (ตารางที่ 2) มีความคล้ายระบบเสียงภาษาไทยในส่วนของการแยกพยัญชนะพ่นลม[6] และพยัญชนะไม่พ่นลม[7] โดยที่ไม่มีเสียงลิ้นกระทบแบบเดียวกับเสียง /r/ ในภาษาญี่ปุ่น ความคุ้นชินในระบบภาษาแม่ที่คล้ายกันจึงอาจทำให้ผู้ใช้ภาษาทั้งสองภาษามีลักษณะการรับรู้เสียง /r/ ผิดที่คล้ายคลึงกัน โดยลักษณะการถอดเสียง /r/ ในภาษาญี่ปุ่นไปเป็นเสียงที่ใกล้เคียงดังนี้ ภาษาไทย แทนด้วยเสียงข้างลิ้น (ล) หรือเสียงรัว (ร) ภาษาจีนกวางตุ้ง แทนด้วยเสียงเปิดข้างลิ้น /l/ โดยสำหรับภาษาจีนกลางสำเนียงไต้หวันนั้น คาดว่าผู้เรียนจะแทนเสียง /r/ ด้วยเสียงเปิดข้างลิ้น /l/ หรือเสียงเสียดแทรก-ลิ้นม้วน-ก้อง /ʐ/ เช่นเดียวกับผู้เรียนชาวจีนตามการระบุของ 李 (2018) เนื่องจากระบบเสียงภาษาจีนกลางสำเนียงไต้หวันมีความใกล้เคียงกับภาษาจีนกลางมาตรฐาน

อย่างไรก็ตาม ลักษณะพิเศษของการรับรู้เสียง /n/ และ /l/ ของผู้ใช้ภาษาจีนกวางตุ้ง ที่ไม่พบในผู้ใช้ภาษาไทยคือ ผู้ใช้ภาษาจีนกวางตุ้งมีความสับสนระหว่างเสียง /n/ และเสียง /l/ ทั้งในด้านการออกเสียงและการรับรู้เสียง (吳, 2017) โดยปัญหาดังกล่าวอาจทำให้ผู้เรียนที่แทนเสียง /r/ ในภาษาญี่ปุ่นเป็นเสียง /l/ มีปัญหาการฟังเสียง /r/ เป็นเสียง /n/ มากกว่าคนไทย

[6] พยัญชนะที่เปล่งออกมาแล้วมีลมพุ่งตามออกมา เช่น เสียงพยัญชนะ ค ท พ ในภาษาไทย (Aspirated Consonants)

[7] พยัญชนะที่เปล่งออกมาแล้วไม่มีลมพุ่งตามออกมา เช่น เสียงพยัญชนะ ก ต ป ในภาษาไทย (Unaspirated Consonants)

ตารางที่ 3 สรุปงานวิจัยก่อนหน้าที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้เสียง /r/ ในภาษาญี่ปุ่นโดยผู้เรียนชาวต่างชาติ

งานวิจัย (ปี)	กลุ่มเป้าหมาย	ผลการวิจัย - แนวโน้มการรับรู้แบ่งตามบริบทเสียงแวดล้อม	
		พยางค์เดี่ยว	พยางค์ต่อเนื่อง
高良・祖慶 (1987)	ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวต่างชาติที่มีชาวไทยรวมอยู่ด้วย	ชาวไทยฟังเสียง /ri/ เป็น /di/	ชาวไทยฟังเสียง /re/ เป็น /de/ ในตำแหน่งไม่ต้นคำ
劉 (2002)	ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไต้หวัน	-	พบความสับสนระหว่างเสียง /r/ และเสียง /d/ ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ /a/ /e/ และ /o/ ในผู้เรียนชาวไต้หวัน
大久保 (2010)	ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวฮ่องกง	-	ฟังเสียง /r/ เป็น /n/ ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง มากกว่าในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระเสียงสั้น
陳 (2013)	ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ภาษาจีนสำเนียงหมิ่นตงเป็นภาษาแม่	-	ฟังเสียง /r/ เป็น /n/ ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง มากกว่าในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระเสียงสั้น

ทั้งนี้ 荒井 (2013) พบว่าเสียง /r/ ที่ผลิตออกมาอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงตามตำแหน่งคำ เมื่อเสียง /r/ อยู่ในตำแหน่งต้นคำ จะมีความเป็นไปได้สูงว่าเสียงที่ผลิตออกมาจะเป็นเสียงคล้ายเสียง /d/ จากการวิเคราะห์เสียง /r/ โดยใช้ Spectrogram ซึ่งตรงกับ 小泉 (2000) ที่กล่าวว่าคุณสมบัติของเสียง /r/ ที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำมีลักษณะการกักลมก่อนที่จะเปล่งเสียงคล้ายการออกเสียง /d/ และคุณสมบัติของเสียง /r/ ที่ปรากฏในตำแหน่งไม่ต้นคำจะมีลักษณะการกักลมที่สั้นกว่าในตำแหน่งต้นคำ โดยเสียงในตำแหน่งดังกล่าวจัดว่าเป็นเสียงลิ้นกระทบ (Flap Sound)

Anderson (2018) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติในกลุ่มเสียงธรรมชาติของเสียง /r/ ว่าเป็นเสียงประเภทเสียงไม่ต่อเนื่อง (Non-continuant) ที่มีลักษณะการกักกระแสลมก่อนจะเปล่งเสียง ทำให้เสียงที่ออกมามีความไม่คงที่ โดยคุณสมบัติดังกล่าวเป็นคุณสมบัติร่วมของเสียงระเบิด /d/ เสียงนาสิก /n/ และเสียงลิ้นกระทบ /r/ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความสับสนระหว่างสามเสียงดังกล่าวซึ่งมีฐานกรณ์คือปุ่มเหงือก และเป็นเสียงก้องเหมือนกันได้

จะเห็นได้ว่า ที่ผ่านมางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการรับรู้เสียงภาษาญี่ปุ่นกับปัจจัยด้านตัวผู้เรียนโดยตรงนั้นยังมีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟังผิดในกรณีของเสียง /r/ ในยุคปัจจุบันได้

งานวิจัยที่ศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการฟังและแยกแยะเสียงกับปัจจัยตัวผู้เรียนโดยตรง ได้แก่งานวิจัยของ ยุพกา ฟูกุชิม่า และ ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560) ซึ่งได้ทำการทดสอบทักษะการฟังและแยกแยะเสียงสูงต่ำในภาษาญี่ปุ่นในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย โดยพบว่าประสบการณ์ในการเรียนวิชาการออกเสียง และความเข้าใจในระบบเสียงภาษาญี่ปุ่น มีผลต่อทักษะการฟังและการแยกแยะเสียงสูงต่ำของผู้เรียนชาวไทย นอกจากนี้ ยุพกา ฟูกุชิม่า และ ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2561) ยังพบว่าระดับความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับระบบเสียงสูงต่ำ ระดับการได้รับอินพุตภาษาญี่ปุ่น และการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เสียงสูงต่ำ สัมพันธ์กับทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพิ่มเติมว่าในกรณีของเสียง /r/ ความรู้ความเข้าใจในระบบเสียงภาษาญี่ปุ่นที่มาจากประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น มีผลต่อความแม่นยำในการรับรู้ด้วยเช่นกันหรือไม่

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ประชากร คือ ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับต้น กลาง และกลางตอนปลาย-สูงที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตปริญญาตรีภาคปกติและภาคพิเศษ คณะมนุษยศาสตร์ เอกวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 120 คน ประกอบด้วย

1) นิสิตที่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น (นิสิตชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4) จำนวน 60 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้เรียนระดับต้น (N5-N4) ระดับกลาง (N3) และระดับกลางตอนปลาย-สูง (N2-N1) กลุ่มละ 20 คน

2) นิสิตที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น (นิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3) จำนวน 60 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้เรียนระดับต้น (N5-N4) ระดับกลาง (N3) และระดับกลางตอนปลาย-สูง (N2-N1) กลุ่มละ 20 คน

ผู้วิจัยได้รวมกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลางตอนปลาย (N2) - ระดับสูง (N1) เข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สอบวัดระดับ N1 ผ่านมีจำนวนจำกัด

4.1.3 ระยะเวลาในการสำรวจ คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม

4.1.4 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาแบบทดสอบการรับรู้เสียง /r/ ซึ่งประกอบด้วยรายการคำทดสอบ 20 คำตามที่ปรากฏในตารางที่ 1 โดยอ้างอิงจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวว่าปัจจัยเสียงแวดล้อมบางชนิดส่งผลต่อปัญหาการฟังเสียง /r/ ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ปัจจัยที่คำนึงถึงได้แก่ ตำแหน่งคำ ซึ่งแบ่งเป็น ตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง (CV+か) ตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะก้อง (CV+だ) ตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงพยัญชนะก้อง (だ+ CV) และตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ (あ+CV) ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางแสดงเสียงแวดล้อมต่าง ๆ ที่ใช้ในการสำรวจปัญหาการฟังเสียง /r/

สระ / ตำแหน่งเสียง /r/	/a/	/i/	/u/	/e/	/o/
ต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง	らか	りか	るか	れか	ろか
ต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะก้อง	らだ	りだ	るだ	れだ	ろだ
ไม่ต้นคำ-หลังเสียงพยัญชนะก้อง	だら	だり	だる	だれ	だろ
ไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ	あら	あり	ある	あれ	あろ

งานวิจัยนี้ไม่มีการทดสอบการฟังพยางค์เดี่ยว หรือเสียง /r/ ที่ไม่มีพยางค์นำหน้าหรือพยางค์ต่อท้าย แบบเดียวกับพยางค์เดี่ยวในงานวิจัยของ 高良・祖慶 (1987) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทดสอบเสียงที่อยู่ในบริบทที่เสียง /r/ อยู่ในพยางค์ต่อเนื่อง เพื่อสำรวจผลกระทบของเสียงแวดล้อมที่มีต่อความแม่นยำในการฟังที่ 荒井 (2013) และ 小泉 (2000) ได้กล่าวไว้ว่าบริบทเสียงแวดล้อมมีผลต่อลักษณะการกักเสียงของเสียง /r/ โดยแบ่งคำทดสอบเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ เสียง /r/ ที่อยู่ตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง และตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ ตามแนวทางของ 大久保 (2010) โดยออกแบบคำทดสอบไม่ให้มีพยางค์พิเศษ[8] ซึ่งอาจส่งผลต่อการรับรู้เสียง /r/

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้เพิ่มเสียงแวดล้อมที่ประกอบด้วยเสียง /da/ ในตำแหน่งด้านหน้าและด้านหลังเสียง /r/ เพื่อทดสอบปัญหาการสับสนระหว่างเสียง /r/ และ /d/ ที่พบในงานวิจัยของ 高良・祖慶 (1987) ด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับขั้นตอนการทดสอบ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างฟังเสียงบันทึก 2 ครั้ง และให้เลือกตอบจาก 5 ตัวเลือกที่มีให้ การออกแบบตัวเลือกในแบบทดสอบมีดังนี้

(1) ตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง และตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ ออกแบบตัวเลือกโดยอ้างอิงตามผลการสำรวจปัญหาการฟังเสียง /r/ ในงานวิจัยของ 高良・祖慶 (1987) เพื่อทดสอบว่า ผู้เรียนชาวไทยมีแนวโน้มในการฟังเสียง /r/ เป็นเสียงอะไร ระหว่าง /d/ /r/ /n/ /t/ หรือเสียงอื่น ๆ

だか(daka)	らか(raka)	なか(naka)	たか(taka)	อื่น ๆ (_____)

(ตัวอย่างตัวเลือกของคำทดสอบ /raka/ ในข้อ ② ของแบบทดสอบ)

(2) ตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะก้อง และตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงพยัญชนะก้อง ออกแบบตัวเลือกโดยอ้างอิงตามผลการสำรวจความสับสนในเสียง /r/ และเสียง /d/ ในงานวิจัยของ 高良・祖慶 (1987) เพื่อทดสอบว่า ผู้เรียนชาวไทยมีปัญหาความสับสนในการแยกเสียง /r/ และเสียง /d/ หรือเสียงอื่น ๆ หรือไม่

でぃだ (dida)	りら (rira)	りだ (rida)	でぃら (dira)	อื่น ๆ _____)

(ตัวอย่างตัวเลือกของคำทดสอบ /rida/ ในข้อ ⑪ ของแบบทดสอบ)

แบบทดสอบนี้บันทึกเสียงโดยชาวญี่ปุ่นภูมิลำเนาจังหวัดโตเกียว สำเนียงมาตรฐาน เพศชาย จำนวน 1 คน โดยผู้วิจัยควบคุมตัวแปรที่อาจมีผลต่อการฟัง เช่น เสียงรบกวน และคุณภาพของเสียงบันทึก โดยการใช้ห้องบันทึกเสียงกันเสียงสะท้อน และใช้ไมโครโฟนมีค่าพิสัยการตอบสนองความถี่ 20 Hz - 20 kHz ในการบันทึกเสียง และกำหนดให้ออกเสียงคำทดสอบทุกคำด้วยเสียงสูงต่ำแบบราบ โดยทำการแจ้งกลุ่มตัวอย่าง

[8] ได้แก่เสียงยาว เช่น /raaka/ /aara/ เสียงสระต่อเนื่อง เช่น /rai/ /aira/ เสียงกัก เช่น /rakka/ และเสียงพยัญชนะนาสิก เช่น /ranka/ /anra/

ก่อนทำการทดสอบว่า “เสียงบันทึกทั้งหมด เป็นเสียงที่ไม่มีความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น” เพื่อควบคุมปัจจัยด้านเสียงสูงต่ำที่อาจมีอิทธิพลต่อการคาดเดาเสียงจากความหมายของผู้เรียน

4.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 วิเคราะห์อัตราการตอบถูก-ผิดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2.2 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการตอบถูกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ IBM SPSS Statistics ในการทดสอบ Independent-Samples T-Test ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4.2.3 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการตอบถูกของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ IBM SPSS Statistics ในการวิเคราะห์ความแปรปรวน หรือ ANOVA (Analysis of Variance) ระหว่างกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลาง และผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลางตอนปลาย-สูง โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการสำรวจความแม่นยำในการฟังเสียง /r/

ตารางที่ 5 ผลการสำรวจการฟังเสียง /r/ แยกตามรายเสียงทุกเสียงที่ทำการทดสอบ

เสียงแวดล้อม		เสียง	อัตราส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบผิด	
			มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง	ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง
เสียง /r/ อยู่ในตำแหน่งต้นคำ	เสียง /r/ หน้าเสียงไม่ก้อง /k/	raka	63.33% (38 คน)	81.67% (49 คน)
		rika	21.67% (13 คน)	26.67% (16 คน)
		ruka	0% (0 คน)	1.67% (1 คน)
		reka	0% (0 คน)	3.33% (2 คน)
		roka	8.33% (5 คน)	13.33% (8 คน)
	เสียง /r/ หน้าเสียงก้อง /d/	rada	0% (0 คน)	0% (0 คน)
		rida	1.67% (1 คน)	3.33% (2 คน)
		ruda	1.67% (1 คน)	11.67% (7 คน)
		reda	1.67% (1 คน)	8.33% (5 คน)
		roda	6.67% (4 คน)	13.33% (8 คน)

เสียงแวดล้อม		เสียง	อัตราส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบผิด	
			มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง	ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง
เสียง /r/ อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำ	เสียง /r/ หลังเสียงก้อง /d/	dara	3.33% (2 คน)	23.33% (14 คน)
		dari	5.00% (3 คน)	13.33% (8 คน)
		daru	1.67% (1 คน)	6.67% (4 คน)
		dare	36.67% (22 คน)	41.67% (25 คน)
		daro	26.67% (16 คน)	30.00% (18 คน)
	เสียง /r/ หลังเสียงสระ	ara	1.67% (1 คน)	10.00% (6 คน)
		ari	0% (0 คน)	15.00% (9 คน)
		aru	3.33% (2 คน)	5.00% (3 คน)
		are	1.67% (1 คน)	1.67% (1 คน)
		aro	0% (0 คน)	3.33% (2 คน)

จากตารางที่ 5 สามารถสรุปได้ว่า เสียงที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มฟังผิดมากที่สุดในบริบทเสียงแวดล้อมที่มีเสียง /r/ อยู่ตำแหน่งต้นคำนั้นได้แก่เสียง /raka/ และเสียง /roda/ และเสียงที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีแนวโน้มฟังผิดมากที่สุดในแต่ละบริบทเสียงแวดล้อมที่มีเสียง /r/ อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำนั้นได้แก่เสียง /dare/

มีเพียงบริบทเสียงแวดล้อมเดียวที่ผลการสำรวจระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นนั้นแตกต่างกันคือ ในกรณีที่เสียง /r/ อยู่ด้านหลังเสียงสระ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์มีแนวโน้มในการฟังเสียง /aru/ ผิดมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์มีแนวโน้มในการฟังเสียง /ari/ ผิดมากที่สุด

5.2 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนการฟังระหว่างกลุ่มตัวอย่าง

5.2.1 เปรียบเทียบระหว่างปัจจัยด้านระดับการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (JLPT)

ตารางที่ 6 ผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ ANOVA ระหว่างคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกัน

	Sum of Squares	df	f	p
Between Groups	14.12	2	1.57	0.212
Within Groups	525.875	117		
Total	539.992	119		

คะแนนของกลุ่มตัวอย่างระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ระดับกลาง และระดับกลางตอนปลาย-สูง ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานว่าง (H0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง (H1) หรือสรุปได้ว่า ผลการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นไม่มีผลต่อความแม่นยำในการฟังเสียง /r/

5.2.2 เปรียบเทียบระหว่างปัจจัยด้านประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น

ตารางที่ 7 ผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ Independent Sample T-Test ระหว่างคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่มีกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น

	N	Mean	S.D.	t	p
มีประสบการณ์	60	17.53	1.59	4.263	0.003
ไม่มีประสบการณ์	60	15.98	2.33		

คะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H1) หรือสรุปได้ว่า ประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมีผลต่อความแม่นยำในการฟังเสียง /r/

5.3 ลักษณะการฟังผิดของกลุ่มตัวอย่างที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น

ตารางที่ 8 ตารางสรุปอันดับเสียงที่กลุ่มตัวอย่างที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นที่ฟังผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก (เสียงที่มีลักษณะการฟังผิดไม่ถึง 3 อันดับ จะเขียนตามจำนวนอันดับที่พบเท่านั้น)

บริบทเสียงแวดล้อม	อันดับ	เสียงที่ฟังผิด (มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง)	อันดับ	เสียงที่ฟังผิด (ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง)
ต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง	1	raka > daka (60.00%)	1	raka > daka (65.00%)
	2	rika > dika (18.33%)	2	rika > dika (21.67%)
	3	roka > noka (8.33%)	3	roka > noka (6.67%)
ต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะก้อง	1	roda > doda (5.00%)	1	ruda > duda (11.67%)
	2	ruda > duda (1.67%)	2	reda > deda (10.00%)
		reda > deda (1.67%)	3	roda > doda (6.67%)
		rida > dida (1.67%)		

บริบทเสียงแวดล้อม	อันดับ	เสียงที่ฟังผิด (มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง)	อันดับ	เสียงที่ฟังผิด (ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง)
ไม่ต้นคำ-หลังเสียงพยัญชนะก้อง	1	dare > dade (36.67%)	1	dare > dade (41.67%)
	2	daro > dano (18.33%)	2	daro > dano (23.33%)
	3	daro > dado (8.33%)	3	daro > dado (6.67%)
ไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ	1	ara > ana (1.67%)	1	ari > ani (13.33%)
		aru > anu (1.67%)	2	ara > ana (10.00%)
		aru > adu (1.67%)	3	ari > aru (1.67%)
เปรียบเทียบทุกบริบทเสียงแวดล้อม	1	raka > daka (60.00%)	1	raka > daka (65.00%)
	2	dare > dade (36.67%)	2	dare > dade (41.67%)
	3	daro > dano (18.33%) rika > dika (18.33%)	3	daro > dano (23.33%)

(1) เปรียบเทียบจุดที่คล้ายคลึงกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม

(1.1) เสียง /r/ เมื่อเปรียบเทียบในทุกบริบทเสียงแวดล้อม

- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /raka/ ผิดเป็นเสียง /daka/ มากที่สุดเป็นอันดับ 1
- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /dare/ ผิดเป็นเสียง /dade/ มากเป็นอันดับ 2
- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /daro/ ผิดเป็นเสียง /dano/ มากเป็นอันดับ 3

(1.2) อันดับเสียงที่ฟังผิดในบริบทที่เสียง /r/ อยู่ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง มีลักษณะการฟังผิดและการเรียงอันดับเหมือนกันทั้งสองกลุ่ม

- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /raka/ ผิดเป็นเสียง /daka/ มากที่สุดเป็นอันดับ 1
- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /rika/ ผิดเป็นเสียง /dika/ มากเป็นอันดับ 2
- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /roka/ ผิดเป็นเสียง /noka/ มากเป็นอันดับ 3

(1.3) อันดับเสียงที่ฟังผิดในบริบทที่เสียง /r/ อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงพยัญชนะก้อง มีลักษณะการฟังผิดและการเรียงอันดับเหมือนกันทั้งสองกลุ่ม

- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /dare/ ผิดเป็นเสียง /dade/ มากที่สุดเป็นอันดับ 1
- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /daro/ ผิดเป็นเสียง /dano/ มากเป็นอันดับ 2
- ทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /daro/ ผิดเป็นเสียง /dado/ มากเป็นอันดับ 3

(2) เปรียบเทียบจุดที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม

(2.1) เสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ

- กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะการฟังผิดดังนี้ /ara/ > /ana/ , /aru/ > /anu/ และ /aru/ > /adu/ อย่างละ 1.67%

- กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะการฟังผิดดังนี้ /ari/ > /ani/ (13.33%), /ara/ > /ana/ (10%) และ /ari/ > /aru/ (1.67%) ซึ่งกรณีนี้เป็นการฟังเสียงสระผิดจาก /i/ เป็น /u/

(2.2) เสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะก้อง

- กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะการฟังผิดมากที่สุดคือฟังเสียง /roda/ ผิดเป็นเสียง /doda/ (5.00%)

- กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะการฟังผิดมากที่สุดคือฟังเสียง /ruda/ ผิดเป็นเสียง /duda/ (11.67%)

(2.3) การฟังผิดอันดับ 3 ของเสียง /r/ เมื่อเปรียบเทียบในทุกบริบทเสียงแวดล้อม

- กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมีทั้งหมด 2 เสียง คือ /daro/ > /dano/ และ /rika/ > /dika/ อย่างละ 18.33%

- กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น มี 1 เสียง คือ /daro/ > /dano/ (23.33%) ทั้งนี้ การฟังผิดเป็นอันดับ 4 ในผู้เรียนกลุ่มนี้ คือ /rika/ > /dika/ (21.67%)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กรณีที่เสียง /ra/ อยู่ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง ผู้เรียนชาวไทยทั้งสองกลุ่ม มีแนวโน้มที่จะฟังเสียง /ra/ เป็นเสียง /da/ แต่เมื่อเสียง /ra/ อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงพยัญชนะก้อง ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะฟังเสียง /re/ เป็นเสียง /de/ หรือ ฟังเสียง /ro/ เป็นเสียง /no/ ซึ่งในกรณีหลังยังพบการฟังเสียง /r/ ผิดเป็นเสียง /n/ เมื่อตามหลังเสียงสระเป็นจำนวนมากในกลุ่มผู้เรียนที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนชาวไทยทั้งในกลุ่มที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงมีลักษณะการฟังเสียง /r/ ผิดเป็นเสียง /d/ มากที่สุด โดยผู้เรียนมีแนวโน้มในการฟังเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งต้นคำผิดมากกว่าในตำแหน่งไม่ต้นคำ ตรงกับผลการวิจัยของ 小泉 (2000) และ 荒井 (2013) ที่กล่าวว่าเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งต้นคำจะมีลักษณะการกักเสียงที่คล้ายกับคุณสมบัติการกักเสียงของเสียง /d/ ซึ่งทำให้ผู้ฟังมีแนวโน้มที่จะฟังเสียงดังกล่าวเป็นเสียง /d/ ทั้งนี้ ผู้เรียนชาวไทยทั้งสองกลุ่มฟังเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งต้นคำเป็นเสียง /d/ มากที่สุดในกรณีที่เสียง /r/ อยู่หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง (/raka/ เป็น /daka/) และฟังเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำเป็นเสียง /d/ มากที่สุดในกรณีที่เสียง /r/ อยู่หลังเสียงพยัญชนะก้อง (/dare/ เป็น /dade/)

ลักษณะการฟังผิดของเสียง /r/ ที่พบนอกเหนือจากการฟังผิดเป็นเสียง /d/ คือการฟังเสียง /r/ ผิดเป็นเสียง /n/ โดยที่ผู้เรียนชาวไทยทั้งกลุ่มที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงมีแนวโน้มในการฟังเสียง /r/ เป็น /n/ เมื่ออยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำมากกว่าในตำแหน่งต้นคำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

陳 (2013) อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยฉบับนี้พบว่าผู้เรียนชาวไทยมีแนวโน้มฟังเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำเป็นเสียง /n/ เมื่อเสียง /r/ อยู่หลังเสียงพยัญชนะก้อง และมีแนวโน้มฟังเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งต้นคำเป็นเสียง /n/ เมื่อเสียง /r/ อยู่หน้าเสียงพยัญชนะไม่ก้อง ทั้งนี้ คาดว่าเนื่องจากคุณสมบัติของเสียง /r/ เสียง /n/ และเสียง /d/ เป็นเสียงไม่ต่อเนื่อง ที่มีลักษณะการกักกระแสลมก่อนจะเปล่งเสียงเหมือนกัน (Anderson, 2018) ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนระหว่างสามเสียงดังกล่าว

สาเหตุที่ผู้เรียนมีแนวโน้มฟังเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำผิดเป็นเสียง /n/ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นเพราะเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำมีลักษณะการกักเสียงสั้นกว่าในตำแหน่งต้นคำ (小泉, 2000; 荒井 , 2013) ทำให้เสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำมีความใกล้เคียงเสียง /d/ น้อยลง จึงทำให้ผู้เรียนสับสนกับเสียง /n/ ได้ง่ายกว่า

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการฟังเสียง /r/ ผิดของชาวไทย และชาวฮ่องกงยังมีความแตกต่างกัน โดยผู้เรียนชาวไทยในงานวิจัยฉบับนี้มีแนวโน้มฟังเสียง /r/ เป็นเสียง /d/ มากกว่าฟังเสียง /r/ เป็นเสียง /n/ แต่งานวิจัยของ 大久保 (2010) พบว่าผู้เรียนชาวฮ่องกงมีแนวโน้มฟังเสียง /r/ เป็นเสียง /n/ มากกว่า เนื่องจากผู้เรียนชาวฮ่องกงมักจะแทนเสียง /r/ ในภาษาญี่ปุ่นเป็นเสียง /l/ ซึ่งเป็นเสียงที่ชาวฮ่องกงผู้ใช้ภาษาจีนกวางตุ้งมักจะรับรู้เป็นเสียง /n/ (吳, 2017) ผู้เรียนชาวฮ่องกงจึงมีแนวโน้มในการฟังเสียง /r/ เป็นเสียง /n/ มากกว่าผู้เรียนชาวไทยที่ไม่พบปัญหาดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น มีผลต่อความแม่นยำในการรับรู้เสียง /r/ โดยกลุ่มผู้เรียนที่มีประสบการณ์ซึ่งได้เรียนรู้ทฤษฎี และได้ฝึกฝนการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น มีความแม่นยำในการฟังเสียงลิ้นกระทบสูงกว่ากลุ่มผู้เรียนที่ไม่มีประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่า นอกจากประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น จะมีผลต่อทักษะการแยกแยะเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น ดังที่ยุพกา ฟูกุชิม่า และ ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560) ได้กล่าวไว้ยังมีผลต่อความแม่นยำในการฟังเสียง /r/ ในภาษาญี่ปุ่นด้วย

ความแตกต่างด้านลักษณะการฟังผิดของเสียง /r/ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นนั้นมีทั้งหมด 3 ประเด็นได้แก่ เสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำ-หลังเสียงสระ เสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งต้นคำ-หน้าเสียงพยัญชนะก้อง และการฟังผิดอันดับ 3 ของเสียง /r/ เมื่อเปรียบเทียบในทุกบริบทเสียงแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ลักษณะการฟังผิดโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผลการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราความแม่นยำในการฟังเสียงลิ้นกระทบวรรค ra เนื่องจากไม่พบความแตกต่างทางด้านความแม่นยำในการฟังเสียง /r/ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ระดับกลาง และระดับกลางตอนปลาย-สูง ทั้งกลุ่มที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียง กล่าวคือความรู้ในตัวภาษาญี่ปุ่นไม่มีความสัมพันธ์กับความแม่นยำในการรับรู้เสียง /r/

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้เรียนชาวไทยมีปัญหาในการรับรู้เสียง /r/ โดยมักฟังผิดเป็นเสียง /d/ และ /n/ มากที่สุดตามลำดับ และมักฟังผิดในบริบทที่เสียง /r/ อยู่ในตำแหน่งต้นคำมากกว่าเสียง /r/ ที่อยู่ในตำแหน่งไม่ต้นคำทั้งกลุ่มตัวอย่างที่มีและไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น โดยพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างประสบการณ์ในการเรียนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นกับความแม่นยำในการฟังเสียง /r/ แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นกับความแม่นยำในการฟังเสียง /r/

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้อ้างอิงเพื่อการพัฒนาแบบเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างเสียง /r/ เสียง /d/ และเสียง /n/ และช่วยให้ผู้เรียนมีความตระหนักในการอ่านและการฟังเสียง /r/ เช่น การพัฒนาแบบเรียนโดยเพิ่มแบบฝึกหัดที่ให้ผู้เรียนแยกเสียงระหว่างเสียง /r/ เสียง /d/ และเสียง /n/ จากเสียงบันทึก เพิ่มแบบฝึกหัดการฟัง เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นชินกับเสียง /r/ เสียง /d/ และเสียง /n/ ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนลดความสับสนระหว่างเสียงทั้งสาม

สำหรับการต่อยอดงานวิจัยครั้งถัดไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุทางกลสัทศาสตร์เรื่องคุณสมบัติที่คล้ายกันของเสียง /r/ เสียง /d/ และเสียง /n/ ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีปัญหาความสับสนระหว่างเสียงดังกล่าว โดยเฉพาะเมื่อประสมกับสระ /a/ ในตำแหน่งต้นคำ หรือ /e/ ในตำแหน่งไม่ต้นคำ โดยใช้เครื่องมือทางกลศาสตร์ เช่น VOT หรือ Spectrogram เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของเสียง เช่น ระยะเวลาในการกักเสียง ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างลักษณะการออกเสียงของเสียง /d/ และเสียง /n/ ที่ปรากฏในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ในระบบเสียงภาษาแม่มีเสียงลิ้นกระทบกับกลุ่มตัวอย่างที่ในระบบเสียงภาษาแม่ไม่มีเสียงลิ้นกระทบ เพื่อวิเคราะห์ว่าความแตกต่างดังกล่าวมีผลต่อความแม่นยำในการฟังเสียงลิ้นกระทบภาษาญี่ปุ่นหรือไม่ อย่างไร

รายการอ้างอิง

ยุพกา ฟูกุชิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2560). ทักษะการฟังและแยกแยะเสียงสูงต่ำในคำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย : เปรียบเทียบระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำกับผู้ที่ไม่มี. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา, 34*(2), 55-74.

ยุพกา ฟูกุชิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2561). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะการฟังเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 8*(1), 37-58.

Anderson, C. (2018). *Essentials of Linguistics.* https://pressbooks.pub/essentialsoflinguistics/

Lin, J., & Chung, K. (2013). 中文注音符號之漢語拼音與 IPA 拼寫對照表（台灣音、北京腔）. https://homepage.ntu.edu.tw/~karchung/ChineseIPAJimmyrev.pdf

Zee, E. (1991). Chinese (Hong Kong Cantonese). *Journal of the International Phonetic Association, 21*(1), 46–48. http://www.jstor.org/stable/44526099

荒井隆行. (2013). 日本語/r/音の音響特性と幼児音声にみられる speech error. https://splab.net/papers/2013/2013_20.pdf

大久保雅子. (2010). 日本語学習におけるナ行音・ラ行音の聴取混同--香港広東語母語話者を対象として. 早稲田日本語教育学, 5, 97-109.

神山由紀子. (2007). 発音に対する自己モニター能力 ―発音評価上位者と下位者の相違―. http://gsjal.jp/toda/dat/kenkyuukai0703.pdf

小泉保. (2000). 言語学における音声と音韻の研究 . https://www.jstage.jst.go.jp/article/onseikenkyu/4/3/4_KJ00007631006/_pdf

吳彩莉. (2017). Merger of the syllable-initial [n-] and [l-] in Hong Kong Cantonese. [Bachelor of Arts, City University of Hong Kong]. https://lbms03.cityu.edu.hk/oaps/lt2017-4235-ncl190.pdf

高良富夫・祖慶壽子. (1987). 日本語ラ行, ダ行音の外国人における聴取傾向調査. 琉球大学工学部紀要, 34, 255-263. https://u-ryukyu.repo.nii.ac.jp/records/2001608

陳景升. (2013). 日本語学習におけるナ行音とラ行音の聞き取り混同. https://tokyo-metro-u.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=1643&item_no=1&attribute_id=18&file_no= 1

李彩蘭. (2018). 中国語話者における初級日本語音声教育. 花園大学文学部研究紀要, 50, 1-11. https://hu.repo.nii.ac.jp/records/450

劉秋燕. (2002). 日本語母語話者と台湾の日本語学習者における閉鎖音/d/と弾き音/r/ の知覚 : 閉鎖持続時間,破裂の強弱,破裂(移行)区間を変数として. 音声研究, 6(3), 69-78.